

Naar aanleiding van het verschijnen van een tweetal botanische platenboeken

door

J. MENNEMA (Rijksherbarium, Leiden)

Met het boekje „Weidebloemen en akkerbloemen” van H. FREITAG en F. SCHWÄBLE (uitg. N.V. Gebr. Zomer & Keunings, Wageningen, 1967) is, naar het schijnt, wederom tegemoetgekomen aan de groeiende belangstelling van het Nederlandse publiek voor het leven van plant en dier. Het lijkt aantrekkelijk, dat de geïnteresseerde leek zich nu ook kan oriënteren op de flora van weide en akker, al moet worden gezegd, dat juist deze flora gedurende de laatste decennia door het menselijk ingrijpen in hoge mate is verarmd. Het verschijnen van een dergelijk boekje in de gloriëtijd van de bolderiken en de spiegelklokjes zou meer zin hebben gehad.

Bij het doorbladeren van het genoemde werkje werd het ons echter wat vreemd te moede, toen wij bemerkten, dat tot de weide- en akkerflora ook worden gerekend o.m. *Trollius europaeus*, *Gentiana asclepiadea* en *verna*, *Prunella grandiflora*, *Carlina acaulis* en *Adonis aestivalis*. Wie wijst ons de Nederlandse akker of het Nederlandse weiland, waar deze floristische attracties zijn of zelfs maar waren te vinden?

De Duitse namen van de auteurs hadden ons natuurlijk moeten waarschuwen, dat het hier wederom een vertaald werkje betreft. Maar waarom heeft de uitgever ons — en de aspirant-koper — niet gewaarschuwd door de voor de Duits sprekende landen zonder twijfel juiste titel „Wiesenblumen und Ackerblumen” b.v. te vertalen in „Weidebloemen en akkerbloemen van Midden-Europa”? En waarom is in de Nederlandse bewerking nergens bij de hierboven genoemde planten vermeld, dat deze niet tot de inheemse Nederlandse flora behoren? De beschrijvingen van het voorkomen van de wondklaver (pag. 98) „... In ons land is ze slechts algemeen in de duinstreken en in Zuid-Limburg” en van het gestippeld zonneroosje (pag. 111) „... Bij ons is de plant zeldzaam (Z.-Limburg)” wekken de indruk, dat de beschrijvingen wel degelijk betrekking hebben op de Nederlandse flora. Maar dan is het noodzakelijk om bij *elke* plantesoort, die niet in Nederland voorkomt dit dan ook te vermelden. Door zulks achterwege te laten worden ons onjuiste informatie verstrekt. En niet alleen op het punt van het voorkomen van de planten in Nederland.

De kievitsbloem (pag. 38) „werd vroeger om haar schoonheid voor boeketten gezocht of zelfs uitgegraven. Ze is daardoor nog zeldzamer geworden, zodat ze moest worden opgenomen op de lijst van absoluut beschermde planten” en de Siberische lis (pag. 42) is „om haar schoonheid en zeldzaamheid (een) absoluut beschermde plant”. Wij moeten helaas constateren, dat in Nederland geen enkele plant een absolute bescherming geniet. Eerst nu de natuurbeschermingswet ook in de Eerste Kamer is aangenomen, kan bij Algemene Maatregel van Bestuur de bescherming van een aantal inheemse planten voor het gehele land van kracht worden. Tot dan blijft de bescherming beperkt tot enkele gemeentelijke (o.a. in Oostvoorne) en provinciale (o.a. in Overijssel) verordeningen met betrekking tot een plukverbod van een aantal plantesoorten. Wij hopen oprecht, dat in de toekomstige lijst van beschermde planten de kievitsbloem wordt opgenomen. De Siberische lis echter zal zeker in deze lijst niet voorkomen, daar zij in ons land slechts een enkele maal is gevonden als een verwilderde sierplant!

Ook hieruit valt op te maken, dat deze teksten direkt zijn vertaald uit het Duits. Of de Nederlandse tekst de situatie in Nederland juist weergeeft, daarover hebben de „bewerkers” zich niet bekommerd. Het is dan ook onbegrijpelijk, dat in de boekbespreking in de Nieuwe Rotterdamse Courant van 19 augustus 1967 kan worden gesproken van een zeer deskundige bewerking.

Gelukkig is de criticus in De Levende Natuur van juni 1967 een andere mening toegedaan: „De beschrijving heeft zich naar mijn smaak wel wat te veel aan de Duitse tekst gehouden en had zeker meer op de Nederlandse toestanden kunnen worden gericht, in het bijzonder wat het voorkomen en de verspreiding betreft”. Wij willen nog wat verder gaan in ons oordeel dan de recensent in De Levende Natuur en onze mening diametraal plaatsen tegenover die van de Nieuwe Rotterdamse Courant: de bewerking is zeer ondeskundig.

Iets genuanceerder moet ons oordeel zijn over de ongeveer gelijktijdig verschenen en nagenoeg evenzeer bejubelde „Thieme's flora in kleuren” van W. KEBLE MARTIN (uitg. N.V. W. J. Thieme & Cie, Zutphen, 1967). Het is toe te juichen, dat de bewerker van het fraaie boek „The concise British Flora in colour” voor het verkrijgen van gegevens omtrent de verbreiding in Nederland de flora's van Heukels en van Heimans, Heinsius en Thijsse heeft geraadpleegd. Wij betreuren echter, dat hij niet de moeite genomen heeft om van beide flora's de laatste editie aan te schaffen, omdat nu gegevens zijn opgenomen van een kwart eeuw geleden, die in sommige gevallen een onjuiste indruk geven van de verbreiding en het voorkomen van diverse soorten. Men vergelijkte hiertoe b.v. de gegevens van *Tuberaria guttata* (pl. 11), *Chrysosplenium alternifolium* (pl. 32), *Adoxa moschatellina* (pl. 41), *Rubia tinctoria* (pl. 42), *Asperula cynanchica* (pl. 42) en *Antennaria dioica* (pl. 44) met die van de in 1962 verschenen 15e editie van de flora van Heukels-Van Ooststroom.

Ook is het verheugend dat de bewerker in zijn „woord vooraf” gewag maakt van het feit, dat een aantal niet-inheemse planten is afgebeeld. In de tekst is bij de korte beschrijving der planten de term „niet inheems” opgenomen, indien de plant in Nederland niet voorkomt. Hoewel deze term aanvechtbaar is — niet inheems zijn ook de planten, die oorspronkelijk adventief voorkwamen en in ons land zijn ingeburgerd — duidt dit toch op een poging de lezer zo waarheidsgetrouw mogelijk voor te lichten.

Helaas is bij het gebruik van de term „niet inheems” die zorgvuldigheid achterwege gebleven, welke noodzakelijk mag worden geacht. Hierdoor is volgens de bewerker in Nederland *Ranunculus ophioglossifolius* (pl. 3) te vinden in moerassen, *Ulex gallii* (pl. 21) op heide- en veengrond, *Alchemilla alpina* (pl. 26) vrij zeldzaam op vochtige weiden, zeldzaam in Zuid-Limburg (!), *Umbilicus rupestris* (pl. 33) in rotsspleten en muren; algemeen op zure grond en *Euphorbia portlandica* (pl. 75) op zandige oevers aan de kust. Dit zijn echter voorbeelden van soorten, die in ons land nog nimmer zijn aangetroffen.

De bewerkers van buitenlandse publicaties beseffen waarschijnlijk niet voldoende, dat hun medewerking de mogelijkheid van publicatie van een oorspronkelijk Nederlands boek, dat wel op de Nederlandse situatie betrekking heeft, aanmerkelijk verkleint. Gedurende het gebruik moet de teleurstelling toenemen — wat te denken van het boekje „De schelpen van het strand”, waarin alleen maar Amerikaanse schelpen waren afgebeeld?! — en zal de belangstelling van de gebruiker voor een floristisch of faunistisch boek in het algemeen doen verminderen. Hierdoor neemt de bereidheid van de uitgever af om het risico te nemen grotere kosten te investeren

Summary

The author discusses the spreading of *Spiranthes cernua* (L.) Rich. in the botanical garden at Haren, prov. Groningen, where the species spontaneously occurs since 1961.